

Nordiska prosaister

Det är lätt att bli desillusionerad när man läser de skönlitterära prosaböcker som ges ut i Sverige. Kalkonerna radat upp sig i ändlösa kacklande skvadroner: von Otter-sonens kallsvettiga, missfoster till debutroman; Malmstens sobra men ack så innehållslösa alster; tjocka sportkrönikörers övergräddade bakverk. Spara skogen! vill man utbrista.

Dansk

Frisk luft och mental respit finner man om man ger sig ut bortom de göliga vatten som omger oss. I Danmark hittar man Ib Michael som har skrivit en rad briljanta böcker under åttio- och nittio-talet. Hans roman *Vaniljfliskan* som kom ut på svenska förra året, utgör första delen i en trilogi som ringar in en dansk familjs öden och äventyr förr och nu.

Med ett bildrikt språk och aldrig sinande fantasi, berättar Michael en mångbottnad skröna om det förgångnas makt över nuet; hur blodsbåndens magi för alltid håller oss i ett obarmhärtigt grepp. I andra delen av trilogin, *Den tolfte ryttaren* (BonnierAlba), för författaren oss djupare ner i familjehistorikens olika dramatiska schatteringar.

Djungler

I Den tolfte ryttaren, tar Michael ut svängarna ivrigare tidigare. Bokens berättare, som tålmodigt söker sanningen om sitt ursprung, för oss ut över världens vidsträckt hav; från den danska snålblåstens fuktiga smekningar till Latinamerikas heta djungler och stekheta slätter. Den tolfte ryttaren är fylld av just det man som läsare vill hitta i en bra roman: spänning, suggestion och överraskningar.

Finländskan Leena Lander kommer nu med sin andra bok i svensk översättning, *Må stormen komma* (Bonniers). Lander är en lika väl-skrivande och fantasifull författare som Michael, men hos Lander finns också ett mörkare stråk; hennes språk är nertonat, en abstrakt upplösning lurar hela tiden i texten och hotar att spräcka upp de bilder som hon lägger fram för oss.

Landers bok handlar lik-som Den tolfte ryttaren också om det förflytnas makt över nuet. Historien om journalisten Iris som återkommer till sin barndomsby och konfronteras med sin familjs historia, äger en svartsynt skärpa som ger den tyngd och giltighet. I ljuset av Landers örhört skickligt ihopkomna text, framstår flertalet av våra svenska papperslösare som de futtiga amatörer de är.

FREDRIK EKMAN

Boken *Sveriges historia*, författad av Stig Hadenius, Torbjörn Nilsson och Gunnar Åselius, anmäls av Svante Folin.

Svensk historia intresserar utlandet ungefär lika mycket som svenska krusbär. I den mån några referenser alls förekommer anknyter de till någon av trenne våldsepisoder: vikingarna, som förlängde det medeltida mörkret med två seklar (numera vet vi förstas att de var fredliga handelsmän och EU-pionjärer) samt att medeltiden var ett ljusbloss som utsläckts av Renässansen, Gustav den Store Adolf, som förlängde trettioåriga kriget med 20 år och Karl XII, som under en utdragen, nationell harakiri utplånade stormaktsväldet.

Saklitteratur

Stig Hadenius, Torbjörn Nilsson och Gunnar Åselius
Sveriges Historia
Bonnier Alba

De sporadiska blodstänk vår historia efterlämnat i den internationella litteraturen ter sig något paradoxala i beaktande av, att vi de senaste 200 åren åtnjutit mild ryktbarhet som intill feghet fridsamma.

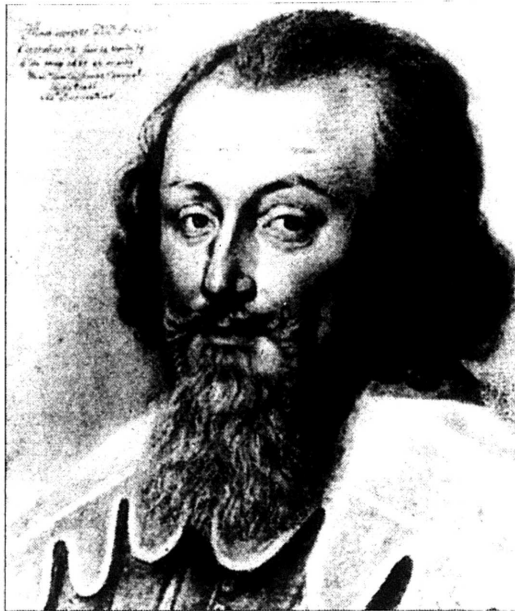
Svensk historia har länge saknat intresse även för svenskar. Under den hegemoniska socialdemokratins glansdagar betraktade folkets lärofäder det förflytna med samma entusiasm som Shih-Huang-Ti. I stället för att bränna alla böcker med mera uppfann de enhetskolan. Läroplanerna (oöverträffliga dikter i den utopiska genren) har gradvis fragmenterats, reducerats och marginaliserat historieämnet tills kollektiv amnesi upp-nått.

Andra världskriget

En mig närstående lärare frågade häromdagen en klass 12-åring vem som var huvudansvarig för Andra världskriget och fick av en ivrigt viftande elev svaret - Chirac. Den lilla rest som ansågs politiskt korrekt kan summeras med Jubelkantens ord - Ur nattomhöljda tider emot ett mål, fördolt för dig, O, mänsklighet, du skriker i sekler från din ökenstige! Tills anno 1889 S.A.P på scenen träder in.

Svenska historiker är av bland annat försörjnings-skäl nöd-tvungna att syssla med svensk historia. Det teoretiska perspektivet har före genusrevolutionen dominerats av urvattnad marxism blandad med knappologipositivism. De nya hjältar som ersatt kungarna, är förtrampade majoriteter och minoriteter - kvinnor, barn, bögar och allsköns proletärer.

Det subalternas perspektivet dominerar. Avhändlingsämnen är av den storvulna och fantasieggande typen - Nykterhetsrörel-

Vår störste statsman. Det är symptomatiskt att det inte existerar någon fullständig biografi över vår störste statsman genom tiderna - Axel Oxenstierna, skriver artikelförfattaren.

sens utveckling i X-köping 1882-87, de yngre Mössornas ekonomiska doktriner 1766-67 och dylikt.

Bomullsprosa

Det är symptomatiskt att det inte existerar någon fullständig biografi över vår störste statsman genom tiderna - Axel Oxenstierna. För att ytterligare avskräcka potentiella läsare är fackhistorikerna pedantiskt noga med att presentera sina magra rön på av socialvetenskaperna inspirerad, pseudovetenskaplig bomullsprosa; synteser och översikter lyser med sin frånvaro.

Naturligtvis finns det lysande undantag, till exempel Peter Englund och Alf W Johansson. I det tomrum som fackhistorikerna skapat, rusar glada amatörer som Hermann Lindqvist in med god profitt (jag rekommenderar enträget alla att inköpa Grimbergs *Svenska folkets underbara öden* i nio halvfranska band till priset av ett uselt klotband - Lindqvist). Precis som i den upphausade utställningen Den Svenska Historien dammar man här av en 50 till 100 år förläggad, nationalromantisk version, som på sin tid ansågs moralstärkande, och serverar den som smågodis till nya och okunniga generationer med smak för kronologisk exotism.

Kompetent

Alla som längtat efter en kompetent och läsbar, svensk historieencyklopedi bör därför fröjda sig, när Bonnier Alba nu ger ut *Sveriges historia*, författad av Stig Hadenius, Torbjörn Nilsson och Gunnar Åselius. Den välkände journalistprofessorn Hadenius svarar för 1900-talet, Åselius för Medeltiden och Nilsson för tiden däremellan.

De representerar tre generationer historiker, där den äldste

sysslar med det nyaste och den yngste med det äldsta. Den trettioåriga Åselius, som ser ut som om han vore femton, har gjort komedkarriär och på kort tid avancerat från obskyr vakt på Armémuseum till bejublad doktor. Boken är uppdelad i sex kronologiska partier, som inleds av en kort essä där avsnittets huvuddinjer skisseras - tillsammans bildar de en utmärkt, svensk minihistoria.

Sträckläsning

Tyngdpunkten ligger emellertid på uppslagsorden. I likhet med alla goda lexika lämpar sig detta både för kontroll av enskilda fakta, och anfall av sträckläsning. Den alfabetiska ordningen och bristen på tematisk logik gör att disparta handlingar och personer dyker upp sida vid sida, vilket kan ge oväntade insikter om skilda fenomenas samtidighet. Författarna har haft animerade diskussioner om vilka uppslagsord som skulle ingå och tvingats göra smärtsamma eftergifter i relevansens och helhetens namn.

Ytterst har det encyklopediska omfånget bestämts av bokklubb och porto. Själv sörjer jag Snodd-das, som på ett nästan ikoniskt sätt symboliserar det svenska kynnets speciella form av gytjenostalgi och ohelig enfald.

Tidsskalan sträcker sig från hällristningar till Rushdie-affären. Artiklarna är informativa och tangerar ofta senaste forskningsnytt; ibland har de dessutom en knorr.

Tidslag

Efter ett blädderpass vet man till exempel, att 600-700 vanliga, unga män avrättades dömda för tidslag under perioden 1635-1778. De omskrivna häxprocesserna varade bara i tio år och resulterade i att 300 kvinnor

gick upp i rök.

Visste ni att Östersund var den enda stad som grundades under 1700-talet (1786) och då hade 21 invånare - att under 1800-talet 15 000 skilsmässor beviljades samt att brännvinskonsumtionen i mitten av seklet låg på 23 liter per person och år - som en prelud uttryckte det: Brännvinet hör till Sveriges klimat."

Svensk hängning

Bland andra värdefulla upplysningar finner man att det fanns en speciell, svensk form av hängning, där den dömdes långsamt hissades upp från marken och kvävdes i en strypsarna. Bondekooperationens dyrbara diktatur ter sig desto mörkligare, när moderneringen idag sänksätter 4 procent mot 80 procent vid sekelskiftet. Vårt förhållande till broderfolket före norgehistoriernas tid formulerades av den liberala förgrundsgestalten J A Gripenstedt sålunda: "Norskarna får ej krusas utan böra styras med starka tyglar och piska."

Industrialiseringen kom mycket sent under 1800-talet och baserades delvis på genuppfinningar som skiftnyckeln (Johan Petter Johansson).

Folkhemmet lanserades av Per Albin 1928, även om ordet tidigare myntats av den ultrakonservative Rudolf Kjellén, vars socialdarwinistiska geopolitik blev en av Hitlers inspirationskällor.

Att livet på samhällets botten saknade behag hade man anat sig till men begrundade finansfursten, mecenaten och nitzscheanen Ernest Thiels slutsumering (1946) "Jag har misslyckats på alla områden... jag är ett misslyckandets geni."

Moralpanik är inte heller något nytt - "dansbaneeländet" med fylla och lösa förbindelser i början av 40-talet väckte våldssamma känslor och debatterades flitigt. Den sociobiologiskt korrekta förklaringen som anges är, att de lokala, yngre hannarna blev utom sig när deras parningsarenor i Folkets Park under Beredskapen invaderades av inkallade, utsocknes lymlar.

Ukaser

Så kan man under angenäma former hålla på att bilda sig utan ansträngning. Bokens uppmånade övertitel "Vad varje svensk bör veta" skall inte tolkas som ett återfall i det svenska historieårets patetiska fluskler om vikten av en "övergripande, historisk identitet" och ukaser om att vi "måste hitta en nationell identitet som omfattar alla".

Det är såvitt jag vet oöbesatt att historiebemängda personer är dygdigare och visare än historiska alfabetar. Flera av världshistoriens arkeskurkar har varit patologist historietrasserade. Däremot är Sveriges historia mycket roligare än Jeopardy och Trivial Pursuit.

SVANTE FOLIN